

Світлана Фільчак – журналіст, прозаїк. Народилася 1973 року в селищі Ромодані Полтавської області. Після закінчення місцевої школи навчалася на факультеті російської філології Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка. Із 2000 року – журналіст радіо «Лтава». Працювала у відділах інформації, художньо-публіцистичних і суспільно-політичних програм. Лауреат Полтавської обласної премії імені І. П. Котляревського в номінації «Медіапроект» за цикл програм «Академія мистецтв» (2016).

ІСТОРІЇ, РОЗКАЗАНІ НЕ НА МІКРОФОН

ЯК КОРОЛЕВА

Убаби Моті газова плита стояла біля вікна. І в хаті, і в літній кухні. Вона сміялася і казала, що так їй веселіше. Бо бачить, що на світі робиться.

На стіні біля плити картинки – вирізки із журналів з різними краєвидами. На одній із них був індійський Тадж Махал. На іншій – Камчатка. Вона вважала, що це найкрасивіше місце на землі, хоч ніколи там не була. Розповідала мені, як у школі над усе любила уроки географії, тільки-но видавали підручники, – читала їх від палітурки до палітурки. Потім у восьмому класі дізналася про харківський технікум, де вчать на метеоролога, і загорілася мрією туди вступити, аби поїхати зі свого хутора Сотниче далеко-далеко. На Командорські острови (ця назва звучала грізно і загадково). Чи на Чукотку. Але найбільше хотіла на Камчатку. Бо там вулкани. І вулканологи. Вона вирішила, що обов'язково потім вивчиться і на вулканолога теж.

Про це Мотя мріяла у восьмому класі. Їй тоді було 15.

А у 16 вийшла заміж. Василь вчився в Лубнах на машиніста. Залицяючись, обіцяв, що удвох, обов'язково удвох, побачать оті далекі світи.

Вийшла заміж так швидко, що потім сама собі здивувалася, як воно все промайнуло: наче вчора за партою сиділа – а ось вона вже хазяйка у власній хаті. Про її вступ до Харкова мови вже не було. Почалися щоденні клопоти: мазала хату, білила, фарбувала. А ще ж обіди, город і кури з качками... Мотя падала ввечері на ліжко камінцем і ніби кудись провалювалася.

У перший рік заміжжя їй перестали снитися сні.

Влаштуватися на роботу Василь їй не дозволив. «Мені дома порядок нужен», – сказав.

І Мотя прала, терла, полола, пекла.

А потім пішли діти. Двоє. Один за одним. Коли завагітніла третім, Василь, не одриваючись від миски з борщем, сказав-кинув: «Хвiate з нас дітей. Сходиш до Райки-акушерки. Ділов-то».

Увечері Мотя пішла до Райки і вперше лягла на її кухонний стіл. Дивилася в стелю. І відкрилося пекло.

Додому ледь добрела. Попід чужими парканами, між квітучими вишнями. Від деревця до деревця. Вони безтурботно сипали цвіт, і здавалося Моті, що йде по снігу.

У хату ледве ступила. Спросонку Василь гримнув: «Чого ти там товчешся, як корова? Я можу одихнуть хоч перед сменою?»

Мотя лежала до ранку біля молодшого сина і пообіцяла сама собі, що більше ніколи не піде до Райки.

Тоді вона не знала, що сходить до неї ще дванадцять разів.

А може, тринадцять.

Згодом вона так і не зможе пригадати, скільки точно.

Вона знову і знову лягатиме на кухонний стіл, і щоб не привиділося пекло, міцно заплющувати очі.

А між цим розриватиметься у клопотах.

Навчиться рубати дрова, тягати важезними відрами вугілля. «Ти ж домохазяйка. Живеш, як королева. А що тобі ще робить? Всю жизнь у мене за спиной», – казатиме Василь.

А потім у житті Моті з'явилася маленька радість. Василь купив телевізор. А там – «Клуб кинопутешествий». Вона старалася переробити всю роботу, щоб подивитися. На Чукотку, і на Камчатку, і на острів Пасхи, і взагалі на що хочеш.

Тоді Мотя знову згадала, що хотіла бути метеорологом.

І згадувала щоразу, коли везла на станцію продавати відра з яблуками і ягодами. Спочатку її примусив це робити Василь. Коли вперше їхала, думала, згорить від сорому. Як це вона серед торговок? Але потім їй там несподівано сподобалося. Серед натовпу людей, серед поїздів, які мчать хтозна в яку далечінь. Моті теж хотілося колись сісти у вагон із синіми фіраночками – і їхати, їхати, їхати..

Так пройшло десять років. І двадцять.

Діти розлетілися з дому, і лишилися вони з Василем удвох. Ну як удвох... Наче і в одній хаті – а кожне само по собі. Мотя, як і раніше, крутиться між городом-кухнею-станцією, а Василь (уже пенсіонер) як не в гості до кого з друзів іде, то телевізор дивиться. Буває, схоче Мотя подивитися щось, а він сердиться і спеціально не перемикає. «Тобі що, роботи мало? Всю жизнь за моєю спиной! Живеш, як королева! Я тебе за всю жизнь пальцем не тронув!»

Іноді, потай від Василя, Мотя себе балувала. Якось пригостила її знайома провідничка з потягу «Київ – Алма-ата» індійською кавою. І Моті вона так сподобалася. Але ж дорого! Аж п'ять рублів! Де взяти, щоб Василь не нагримав? Але нічого, за літо збрала – відкладала щодня по кілька копійок і купила собі баночку пахучого напою. Поки Василь по гостях – вона швиденько ставила чайник, заварювала напій і пила його біля городу, в мальвах і айстрах, зі своїми коржиками вприкуску. Не дай Бог, Василь побачив би – крику було б страх. Нічого собі! Такі гроші! П'ять рублів! У Моті ноги хололи, як подумає, що було б, аби дізнався про її покупку.

Що старішим ставав Василь, то сердитішав і сердитішав. І борщі йому не такі, і погода погана, і люди всі дурні. І все таблетки пив, бо щось боліло всередині. Скільки Мотя не вмовляла до лікарів піти, тільки кричав на неї. Навіть сини й невістки не вмовили. А колись так розсердився, що каструлю зі свіжим супом кинув через усю кухню. І не балакав. Як вона не вмовляла, як не підлещувалася – мовчить і все! І мовчав тиждень. Забалакав, відтанув, аж коли внучата з міста приїхали. Так

було вперше. Вдруге він замовк на місяць. А потім ще надовше. Спочатку Мотя переживала. А потім раптом зрозуміла, що їй так краще. Перестала себе картати, та і ніколи було картатися. Бо її хазяйство росло з року в рік, адже хотіли дітям м'ясяця домашнього передати, і картоплі, і банку вишневого компоту.

Телевізор Василь переніс у свою кімнату, і стало Моті до нього зась.

Василь помер на Спаса. Вранці серед двору раптом скрутився, хрипко щось прогарчав нерозбірливе і впав. Фельдшерниця Люда, примчавши у двір, тільки руками розвела. Коли ховали Василя, Мотя не проронила і сльозинки. Жінки шепталися між собою: «Ти ба, хоч би всплакнула. Всю жизнь за його спиною прожила». А Мотя зятято йшла за труною із сухими очима й тонкими вустами.

Пізно ввечері, коли вже розійшлися всі люди, Мотя вперше заснула сама у своїй хаті. А прокинулася з першим рожевим світлом, що розлилося по стінах. Повільно відчинила двері на веранду – і в очі їй вдарили промені сонця. Мотя спинилася серед кімнати і... засміялася вголос.

Вона поставила чайник на вогонь, пішла в сарай, де у дровнику ховала заповітну баночку кави. Прийшла в хату, і поки чайник грівся, перенесла телевізор із Василевої кімнати в залу. Увімкнула. Знову до Василевої кімнати. Перетягла в залу крісло-гойдалку, яке Василь не дозволяв їй займати. Потім заварила каву, налила напій у найкращу чашку із серванту й усілася в крісло перед телевізором.

Коли із сусідами й родичами йшла на цвинтар, аби, за звичаєм, віднести Василеві снідання, Мотя знову не проронила жодної сльозинки. Люди змовчали та й облишили її у спокої.

А далі Мотине життя йшло за простою схемою. Вона метушилася, возила на станцію свій нехитрий крам. На зібрані гроші вперше поїхала в подорож. Аж у Почаїв. Потім у Львів. Мріяла побачити море. Але щось прихворіла. Я зайшла її провідати якраз перед поїздкою до Криму. Мотя всміхалася і казала, що ось підніметься і наступного року теж туди поїде. Конешно, купатися вже не буде, бо сміятимуться з баби, але обов'язково побачить палаци, де жили царі, і назбирає ракушок. «Привези мені круглих камінчиків для квітника», – попросила мене Мотя. Я їй пообіцяла.

Я ще не знала, що бачу Мотю востаннє.

І що моя поїздка у Крим – теж остання.

Камінчики я для неї збрала.

Привезла і виклала на її могилі навколо квітника.

Нехай.